

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської філології

СИЛАБУС

нормативного освітнього компонента

ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА

підготовки	бакалавра
спеціальності	035 Філологія
освітньо-професійної програми	Мова і література (французька). Переклад

Луцьк 2023

Силабус нормативного освітнього компонента «Вступ до мовознавства» підготовки бакалавра, галузі знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальності 035 «Філологія», за освітньо-професійною програмою «Мова і література (французька). Переклад».

Розробник: **Чарікова Ірина Василівна**, кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології.

Погоджено:

Гарант освітньо-професійної програми: (Мартинюк О. М.)

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри англійської філології,
протокол № 1 від 30.08.2023 р.

Завідувач кафедри: проф. Ущина В. А.

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки 035 Філологія Мова і література (французька). Переклад Бакалавр	Нормативний
Кількість годин/кредитів 90 год. / 3 кредити		Рік навчання: 1-ий
		Семестр: 1-ий
		Лекції : 22 год.
ІНДЗ: немає		Практичні (семінарські): 20 год. Консультації: 6 год.
	Самостійна робота: 42 год.	
Мова навчання	Українська	
	Форма контролю: екзамен	

II. Інформація про викладача

Таблиця 2

Прізвище, ім'я та по батькові	Чарікова Ірина Василівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	доцент кафедри англійської філології
Посада	доцент
Контактна інформація	м.т. (066)9624809
	icharikova@vnu.edu.ua,
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi
	Очні консультації: в день проведення лекцій / семінарських занять (за попередньою домовленістю). Усі запитання можна надсилати на електронну скриньку, зазначену в силабусі.

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація курсу.

Навчальний курс «Вступ до мовознавства» займає особливе місце в системі дисциплін, що вивчаються на факультетах філологічного профілю у закладах вищої освіти. Значення цього курсу визначається тим, що в ньому викладаються відомості принципового значення, на яких ґрунтується вивчення будь-якої мовознавчої дисципліни. Він слугує методологічною базою для побудови всіх курсів мовознавчого циклу і ознайомлює здобувачів з основними відомостями про мову, важливими поняттями і термінами лінгвістики, з методами дослідження мови і сучасним рівнем розвитку теорії.

Предметом вивчення освітнього компонента є основні аспекти теорії мови: знакова природа, структура мови, взаємозв'язок мови і мислення, співвідношення мови і мовлення, фонологічна, лексико-семантична та граматична системи мови, функціонування та розвиток

наукових шкіл світової лінгвістики, характеристика їх основних принципів, методик дослідження й аналіз найважливіших здобутків визначних мовознавців минулого та сучасності. Мовознавство демонструє різні шляхи та методи дослідження мови, встановлює зв'язок між численними способами опису мови, пояснює причини неоднакових інтерпретацій явищ в різних наукових школах і напрямках на всіх етапах розвитку мовознавства.

В курсі враховані комунікативні, культурні та психологічні чинники, що сприяють створенню та функціонуванню різних лінгвістичних теорій. Особлива увага приділяється фактору взаємозв'язку та наслідування мовознавчих ідей.

2. Пререквізити/Постреквізити

Курс вступу до мовознавства є фундаментальним освітнім компонентом в системі професійної підготовки перекладачів-філологів. Курс навчання здійснюється з урахуванням принципу послідовності. При цьому повторення і систематизація матеріалу відбувається з урахуванням отриманих знань з нових тем.

Інформаційною та теоретичною базою освітнього компонента є знання про функціональні особливості української та іноземної мов, отримані під час вивчення шкільних курсів у загальноосвітній школі.

Постреквізити. Знання та навички з цього курсу можуть бути використані під час вивчення таких ОК: «Загальне мовознавство», «Практика навчальна лексикографічна», «Теоретичний курс французької мови», «Теоретичний курс англійської мови», а також у подальшій професійній діяльності.

3. Мета і завдання освітнього компонента.

Навчальний курс «Вступ до мовознавства» має на меті засвоєння здобувачами особливостей не якоїсь конкретної мови, наприклад французької, англійської чи української, а людської мови взагалі, тобто тих загальних характеристик, які притаманні усьому розмаїттю людських мов. Разом з тим очевидно, що загальні закономірності побудови, функціонування і розвитку мов можна по-справжньому зрозуміти на основі дослідження лише окремих мов. Знання сучасного стану теоретичної лінгвістики необхідне філологу в його безпосередній практичній діяльності, у підвищенні культурного рівня і вдосконалення його методичної майстерності. Без правильного розуміння законів внутрішньої будови, функціонування та історичного розвитку мови у студентів важко сформувані почуття мови, навчити правильного використання її одиниць, розуміння багатства та краси мови.

Здобувачі вищої освіти отримують уявлення про те, що мовознавство – це не проста сукупність знань, а безперервна пізнавальна діяльність, яка потребує від її учасників високої професійної підготовки. Таким чином, мета курсу – ознайомити здобувачів з мовознавчими процесами, надати знання про природу, властивості мови, впливи та взаємовпливи різних мов, засвоїти мовознавчі терміни; узагальнити, розширити й поглибити знання з теорії мовознавства, засвоїти методологічний апарат лінгвістичного аналізу.

З метою успішної реалізації завдань курсу та досягнення програмних результатів, передбачених ОК, застосовуються такі **методи навчання**: пояснювально-ілюстративний метод, метод проблемного викладу навчального матеріалу, метод кейс-технологій, частково-пошуковий, дослідницький, інтерактивний, презентації, практики в спілкуванні, методи дистанційного навчання.

4. Результати навчання (компетентності).

У процесі вивчення курсу «Вступ до мовознавства» здобувач вищої освіти повинен оволодіти такими загальними та фаховими компетентностями, як:

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов, що вивчаються.

ФК 4. Здатність аналізувати соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ФК 8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Вивчення даного курсу сприяє тому, що здобувачі будуть:

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мов і літератур, що вивчаються, та вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов, що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН 16. Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, уміти застосовувати їх у професійній діяльності.

ПРН 22. *Дотримуватися у навчальній та/або професійній діяльності принципів академічної доброчесності, професійно-етичних, моральних і культурних норм через усвідомлення загальнолюдських і національних цінностей, формування власної національної гідності та активної громадянської позиції.*

5. Структура освітнього компонента

Умовні скорочення: ДС – дискусія; ДБ – дебати, РК – розв’язування кейсів.

Таблиця 3

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Інд.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Тема 1. Мовознавство – наука про мову. Предмет і об’єкт мовознавства. Завдання науки про мову. Розділи і аспекти мовознавства. Історія мовознавства як науки. Рівні мови та їх відображення в розділах мовознавства. Завдання курсу «Вступ до мовознавства».	8	2	2		4		ДС + ДБ + РК / 4
Тема 2. Сутність мови: її суспільні функції і внутрішній устрій. Людина та її мова. Своєрідність мови як суспільного явища. Критика ненаукових поглядів на мову як на явище біологічне, психічне та психофізичне. Мова і суспільство. Мова і мислення. Мова і мовлення. Мова в мовленнєвій діяльності.	9	2	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 4
Тема 3. Мова як система знаків. Система та структура мови. Семіотика – наука про знаки і знакові системи. Типологія знаків. Система та її ознаки. Мовна система. Парадигматичні та синтагматичні відносини між одиницями системи. Мова і штучні знакові системи. Подібності та відмінності.	9	2	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 4
Тема 4. Проблеми походження мов і діалектів.	9	2	2		4	1	ДС + ДБ + РК /

<p>Основні теорії походження мови. Соціальна і територіальна диференціація мови. Процеси дивергенції і конвергенції мов. Поняття субстрата і суперстрата. Мовні контакти в різні історичні епохи і в сучасному світі. Поняття койне і лінгва франка. Основні підходи до класифікації мов. Генеалогічна класифікація мов та її методи. Морфологічна класифікація мов.</p>							4
<p>Тема 5. Письмо: історія виникнення і розвитку. Визначення письма і причини його виникнення. Графема та її варіанти. Фонографія та ідеографія. Основні етапи історичного розвитку письма. Алфавіт, графіка і орфографія. Основні принципи орфографії. Транскрипція і транслітерація.</p>	8	2	2		4		ДС + ДБ + РК / 4
<p>Тема 6. Фонетика як лінгвістична дисципліна. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Комбінаторні та позиційні зміни звуків в потоці мовлення (асиміляція, дисиміляція, редуція) та їх наслідки. Основні поняття акустики: тони и шуми, висота, сила і тембр звука, тривалість. Звук мовлення як соціальний факт.</p>	9	2	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 4
<p>Тема 7. Предмет лексикології та її основні проблеми. Слово як основна номінативна одиниця мови, його диференційні ознаки. Аспекти лексичного</p>	9	2	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 4

значення. Зміна значення слова. Типи синонімів. Типи метафор. Метафора і метонімія, різновиди метонімії. Типи омонімів. Полісемія слів та її відмінності від омонімії. Архаїзми та історизми, неологізми, запозичення.							
Тема 8. Проблеми фразеології. Лексикографія. Внутрішні критерії фразеологічності, запропоновані В.В.Виноградовим, його класифікація ФО. Семантичні властивості фразеологізмів (синонімія, антонімія, омонімія та полісемія). Граматичні властивості ФО. Лексикографія як наука про теорію і практику укладання словників.	10	2	2		6		ДС + ДБ + РК / 4
Тема 9. Граматична структура слова і питання словотворення. Місце граматики в мовознавстві. Теоретична і практична граматика. Розділи граматики. Граматичне значення слова. Граматична форма і граматичні категорії. Морфологія. Поняття морфеми, морфа. Класифікація морфем. Словозміна і словотворення. Частини мови.	11	4	2		4	1	ДС + ДБ + РК / 4
Тема 10. Граматика: синтаксис. Синтаксичні одиниці та їх функції. Словосполучення, речення. Класифікація словосполучень. Речення. Синтаксичні зв'язки, відношення, функції, засоби вираження.	8	2	2		4		ДС + ДБ + РК / 4

Актуальне членування речення.							
Загалом за поточний контроль							40
Види підсумкових робіт							Бал
<i>Модульна контрольна робота 1</i>							30
<i>Модульна контрольна робота 2</i>							30
Загалом за підсумковий контроль							60
Усього	90	22	20		42	6	100

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 4

Тема	Кількість годин	Питання для самостійного опрацювання
	<i>денна форма</i>	
Лінгвістичний аспект у вивченні звуків.	20	Фонема – мінімальна звукова одиниця, потенційно пов'язана зі смислом. Властивості фонем. Правило виділення фонем. Подвійне членування. Конститутивна, розпізнавальна і смислорозрізнавальна функції фонем. Варіювання фонем: обов'язкові варіанти (алофони), вільне і факультативне варіювання. Відношення фонем та її варіанта як відношення загального і одиничного. Дистрибуція фонем. Фонетична незалежність (автономність) фонем як прояв довільності мовленнєвого знаку. Диференціальні (релевантні) та інтегральні (іррелевантні) ознаки фонем.
Чергування фонем. Склад і складоподіл. Просодичні засоби.	22	Чергування звуків. Основні типи чергувань (фонетичні та історичні) та їх причини. Проблема складу в мовознавстві. Неможливість застосування функціональних методів для виділення складу. Основні теорії складоподілу і складкоутворення: сонорна теорія, динамічна і експіраторна теорії. Типи складів. Звукові зміни в потоці мовлення, пов'язані з особливостями складової структури. Складовий акцент, наголос, фразова інтонація. Наголос як виділення одного зі складів у складі слова (або синтагми) теми або іншими фонетичними

		засобами. Типи наголосів (складовий, словесний, фразовий), за акустико-артикуляторними характеристиками (динамічний, якісний, кількісний, музичний) і за місцем виділення. Просодія складу. Поняття тонів та їх типи. Інтонація, її функції і основні компоненти (мелодика, інтенсивність, темп, тембр і паузи). Взаємодія компонентів інтонації в передачі основних комунікативних значень.
Разом:	42	

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача вищої освіти. Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, яке впливає на нарахування балів за поточне оцінювання. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, участь в програмах студентського академічного обміну) навчання може відбуватись в онлайн формі за погодженням у деканаті.

На початку вивчення освітнього компонента (ОК) «Вступ до мовознавства» викладач повинен ознайомити здобувачів з метою і завданнями ОК; видами робіт та критеріями їх оцінювання; з політикою оцінювання та перескладання; з особливостями рейтингової системи; з політикою відвідування занять; з принципами академічної доброчесності; з особливостями отримання різних видів освіти.

Оцінювання знань здобувачів з освітнього компонента базується на основі Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://bitly.ws/UW6a>) та здійснюється на основі результатів поточного і підсумкового модульного контролю знань здобувачів.

Поточне оцінювання включає в себе поточну роботу здобувача вищої освіти під час семінарських занять: за кожне семінарське заняття здобувач вищої освіти має можливість отримати 4 бали (у підсумку 10 семінарських занять – 40 балів). Таким чином, максимальний бал поточного оцінювання становить 40 балів. Окрім цього, впродовж семестру здобувачі вищої освіти можуть виконати такі види робіт, щоб покращити бали за поточний контроль:

- написання реферату / тез (підготовка презентації) на одну із запропонованих тем. Якщо здобувач вищої освіти виявляє бажання писати реферат на власну тему, то перед початком роботи тему слід узгодити із викладачем (10 б.);
- усне опитування по термінології освітнього компонента;
- усне опитування по генеалогічній класифікації мов.

Теми рефератів /презентацій :

1. Проблема походження і теорії походження мови.
2. Зв'язок розвитку мови з історією суспільства.
3. Літературні мови, які використовуються як засіб міжнаціонального спілкування.
4. Штучні міжнародні мови.
5. Земля людей – земля мов (лінгвістична карта світу).
6. Мовознавство в системі наук.

7. Аспекти і школи сучасного мовознавства.
9. Видатні українські і радянські мовознавці.
10. Походження і основні етапи розвитку письма.
11. Слов'янські мови, їх виникнення і місце в сучасному світі.
12. Германські мови, їх виникнення та місце в сучасному світі.
13. Принципи класифікації звуків мовлення.
14. Основні фонетичні процеси.
15. Фонема як одиниця мови.
16. Слово як центральна одиниця мови.
17. Співвідношення слова і поняття.
18. Семантична структура слова (на конкретному прикладі багатозначного слова в українській і англійській мовах).
19. Переносні значення слів (в семантичній структурі багатозначного слова в українській і англійській мовах).
20. Лексико-семантичні групи слів. Синоніми (синонімічний ряд дієслова в українській мові і його еквівалент в англійській мові).
21. Історичні зміни словникового складу.
22. Сучасні проблеми англомовної термінології.
23. Граматична категорія часу в українській і англійській мові.
24. Керування дієслів в українській і англійській мовах.
25. Неологізми і архаїзми в українській і англійській мовах.
26. Словотвір іменників в українській і англійській мовах.
27. Сучасні форми дієслова в українській і англійській мовах.
28. Мова як знакова система.
29. Мова та інші форми спілкування.
30. Генеалогічна класифікація мов і порівняльно-історичний метод як її основа.
31. Історія слів в історії суспільства.
32. Розвиток функціональних стилів сучасної англійської мови.
33. Алфавіти і графіка.
34. Мова і мовленнєва діяльність.
35. Функції і форми мовлення.
36. Мова і культура.
37. Взаємодія лексики, фонетики і граматики як основних рівнів мовної структури.
38. Функціональний аспект в дослідженні звуків мови.
39. Типи лексичного значення слова.
40. Загальноживана лексика як основа єдності словникового складу мови.
41. Основні засоби збагачення словникового складу мови.
42. Запозичення як шлях збагачення словникового складу мови.
43. Стилистичне і хронологічне розширення словникового складу мови.
44. Спеціальна і термінологічна лексика.
45. Історичні зміни у словниковому складі мови.
46. Енциклопедичні і лінгвістичні словники.
47. Основні теорії класифікації фразеологічних одиниць.
48. Граматичне значення, граматична форма та граматична категорія.
49. Принципи класифікації слів за частинами мови.
50. Типи синтаксичного зв'язку слів та засоби формального вираження синтаксичних функцій.

51. Речення та його основні характеристики.
52. Основи морфологічної класифікації мов світу.
53. Принципи класифікації мов світу.
54. Мовна диференціація і виникнення споріднених мов.
55. Генеалогічна класифікація мов світу.
56. Спорідненість індоєвропейських мов.
57. Утворення національних мов і різні шляхи їх формування.
58. Національна мова – основа духовного життя народу.
59. Звукова мова і письмо. Значення письма в розвитку суспільства.
60. Розділи лексикології: семасіологія, описова лексикологія, фразеологія, етимологія, ономастика і лексикографія.
61. Творення звуків людської мови (мовний апарат і центральна нервова система).
62. Етимологія. Принципи і прийоми етимологічних досліджень.
63. Лінгвістика універсалій.
64. Мови аналітичного складу.
65. Синтетичні мови.
66. Романські мови.
67. Парадигматичні відношення у лексиці.
68. Синтагматичні відношення у лексиці.
69. Загальноживані слова як основа єдності лексико-семантичної системи мови.
70. Соціально обмежена лексика.
71. Лексичні та семантичні неологізми.
72. Оказіоналізми як різновид неологізмів.
73. Семантичні й словотвірні запозичення.
74. Відмінності між граматичним та лексичним значенням слів.
75. Основні одиниці граматичної будови мови.
76. Морфологічні граматичні категорії.
77. Синтаксичні граматичні категорії.
78. Граматична категорія роду та способи її вираження.
79. Морфема як мінімальна двостороння одиниця мови.
80. Синтетичні способи вираження граматичних значень.
82. Аналітичні способи вираження граматичних значень.
83. Порядок слів та інтонація як спосіб вираження граматичного значення.
84. Частини мови в різних мовах.
85. Специфічні ознаки основних частин мови.
86. Синтаксичні категорії речення.
87. Предикативність і модальність як основні ознаки речення.
88. Граматичне і актуальне членування речення.
89. Лінгвістика тексту як нова галузь мовознавчої науки.
90. Основні види одномовних словників.
91. Мова і мовлення. Взаємодія суб'єктивних і об'єктивних факторів у мові.
92. Комбінаторні та позиційні зміни звуків.
93. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Склад. Дифтонги. Наголос. Інтонація. Орфоепія.
94. Лінгвістичний, або фонологічний аспект у характеристиці звуків. Поняття фонем.
95. Лексикологія як учення про лексичне значення слова та лексичну систему мови. Слово як

предмет лексикології. Слово і лексема. Основні ознаки слова.

96. Семантична структура слова. Моносемія і полісемія. Пряме і переносне значення слова.

97. Поняття лексико-семантичної системи. Лексико-семантичне поле.

98. Мова і теорія пізнання.

99. Живі та мертві мови.

100. Теорія міжкультурної комунікації.

101. Перша і друга сигнальні системи. Взаємовідносини першої і другої сигнальних систем.

102. Знакові системи.

103. Сигнальні системи.

104. Комунікація і бізнес.

105. Теорія лінгвістичної відносності Уорфа.

106. Ностратична теорія.

107. Проблеми міжкультурної комунікації.

108. Нейролінгвістичне програмування і свідомість.

109. Мова і моделюючі системи.

110. Загальноприйнята класифікація мов: природні. Штучні й вторинні.

Вимоги та рекомендації до написання рефератів

Реферат – це короткий виклад в письмовому вигляді змісту наукової праці або праць спеціалістів з конкретної теми. Короткий огляд повинен давати читачу уявлення про сучасний стан вивченості тієї чи іншої наукової проблеми, включаючи співставлення точок зору спеціалістів, і супроводжуватися власною оцінкою їх достовірності і переконливості.

Реферат не передбачає викладення самостійних результатів. Його завдання – узагальнити досягнуте іншими, самостійно викласти проблему на базі фактів, що містяться в літературі.

Реферат - це не просто переказ прочитаного, а серйозна праця, яка потребує досить ґрунтовної підготовки автора. Працюючи над рефератом, здобувач вищої освіти отримує можливість набути навички аналізу наукової літератури, оволодіти методикою наукового дослідження і основами підготовки письмової роботи.

По-перше, дуже важливо обрати тему реферату. Вона не повинна бути занадто загальною, глобальною, оскільки порівняно невеликий об'єм праці не дозволяє її розкрити. При виборі теми необхідно поцікавитися, як широко вона висвітлена в наявній літературі. Для цього існують тематичні каталоги бібліотек і бібліографічні показники літератури.

Після того як обрана тема реферату, слід переходити до читання відповідної літератури.

Правильно побудований план реферату слугує організуючим центром і допомагає систематизувати матеріал, забезпечує послідовність його викладення. Як правило, план складається за хронологічним або проблемним принципом. Хронологічний принцип передбачає розгляд того чи іншого явища в його історичному розвитку (від минулого – до теперішнього), другий – вивчення декількох явищ (проблем) і зв'язків між ними. Можливо поєднання обох підходів із застосуванням проблемно-хронологічного принципу розкриття теми. Всі пункти плану повинні дослівно повторюватися в тексті реферату в якості заголовків розділів.

План складається здобувачем вищої освіти самостійно з урахуванням задуму роботи. Проте незважаючи на різноманіття індивідуальних підходів до складання плану реферату, традиційним є такий підхід:

Вступ.

Розділ 1 (повна назва розділу).

Розділ 2 (повна назва розділу).

Розділ 3 (повна назва розділу).

Висновки.

Список використаної літератури.

Додатки (на розсуд автора).

Навпроти кожного з перерахованих пунктів вказується сторінка, з якої цей пункт починається в тексті реферату.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, формулюються цілі роботи і основні питання, які будуть розкриті в рефераті, а також вказується, з використанням яких матеріалів робота буде виконуватися – подається коротка характеристика використаної літератури з точки зору повноти висвітлення в ній обраної теми. Обсяг ступу не повинен перевищувати 1-1,5 сторінки.

В основній частині роботи необхідно достатньо повно і переконливо розкрити всі пункти плану, зберігаючи логічний зв'язок між ними і послідовність переходу від одного до іншого. Рекомендується, щоб кожен розділ завершувався висновком.

У висновках узагальнюється матеріал, викладений в основній частині, формулюються загальні висновки, а також зазначається, що нове автор реферату дізнався особисто для себе в ході виконання роботи. При складанні висновків необхідно враховувати різні, опубліковані в літературі, точки зору на викладену в роботі проблему, спів ставити їх і вказати, якої з них ви вважаєте за необхідне дотримуватися. У всій роботі, особливо у вступі і висновках, повинно зазначатися власне відношення автора до питань, що розглядаються. За обсягом, висновки не повинні перевищувати вступ.

Після обрання теми, опрацювання і конспектування, за необхідності, літератури, і складання плану, можна переходити безпосередньо до написання реферату. Рекомендується спочатку писати роботу на чернетці, на одному боці листа з полями зліва, так, щоб в разі необхідності можна було робити текстові вставки на полях або на оборотному боці листа. Автору необхідно слідкувати за тим, щоб викладення матеріалу точно відповідало меті і назві параграфа. Написавши чорновий рукопис, слід відредагувати весь написаний текст.

Матеріал в рефераті рекомендується викладати своїми словами, не допускаючи дослівного переписування з літературних джерел. Робота повинна бути написана грамотною літературною мовою.

Скорочення в тексті не допускаються. Як виключення допускаються загальновідомі скорочення і абрєвіатури.

Реферат – це не журналістське розслідування. Емоційність і пристрасність, характерні для публіцистики, недопустимі при написанні реферату. Позиція автора повинна бути неупередженою. Велике значення при написанні реферату має правильне трактування термінів, їх точність і науковість. Терміни, що вживаються в рефераті, повинні бути загальноновживаними або наводитися із посиланням на автора. В то же час слід уникати надмірної науковості. Науковою термінологією слід уміти користуватися помірно і уникати вживання незрозумілих термінів, а у випадку їх застосування – пояснювати значення термінів в дужках або у виносці.

В наукових дослідженнях і у рефератах, на відміну від публіцистики, прийнято використовувати непрямі формулювання авторської позиції: "Ми вважаємо, що...", "Вважають, що...", "На наш погляд...". Не прийнято вести викладення від першої особи.

Наприклад, замість "Я впевнений, що..." краще застосовувати такі звороти, як "автор вважає", "на думку автора", "немає сумнівів в тому, що ..." і т.д.

Реферат повинен бути правильно і акуратно оформлений, текст надрукований, без стилістичних і граматичних помилок. Робота виконується на вертикально розташованих листах. Всі сторінки реферату, окрім титульної сторінки, нумеруються арабськими цифрами. Номер проставляється зверху в центрі сторінки.

Критерії оцінювання знань здобувачів на семінарських заняттях

Бали	Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студента
4	Здобувач має системні, глибокі знання, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності, вміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію, аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями, підсумувати сказане висновками. Здобувач вільно володіє спеціальною термінологією, грамотно ілюструє відповідь прикладами, вміє комплексно застосовувати знання з інших дисциплін.
3	Знання здобувача є достатньо ґрунтовними, він правильно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, вміє аналізувати, встановлювати зв'язки між явищами, фактами, робити висновки. Відповідь повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями.
2	Здобувач демонструє посередні знання основних положень навчального матеріалу. Відповідь у цілому задовільна. Здобувач здатний аналізувати, порівнювати, робити висновки, наводити окремі приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях.
1	Здобувач демонструє низький рівень знань, здатний частково відтворити теоретичний матеріал відповідно до тексту підручника або лекції викладача, повторити за зразком певну операцію.

Критерії оцінювання письмових завдань (реферату)

№ з/п	Критерії оцінювання	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	2 бали
2.	Складання плану реферату	2 бали
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	2 бали
4.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	2 бали

5.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титульний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання	2 бали
Разом		10 балів

Здобувачі вищої освіти, які є членами наукових проблемних груп, авторами статей і тез, доповідачами на наукових конференціях, переможцями та активними учасниками фахових студентських олімпіад, мають право протягом семестру за кожен виконаний вид діяльності одноразово отримати додаткові заохочувальні бали до відповідного ОК, якщо здійснена активність здобувачів вищої освіти відповідає профілю курсу. У цьому випадку здобувач вищої освіти інформує викладача/ів про свої здобутки. Викладач має право самостійно визначити валідність, заявлених здобувачем вищої освіти отриманих результатів та приймає рішення щодо зарахування або незарахування таких балів:

- 3 бали – за результативну роботу у студентській проблемній групі (систематичне відвідування, обговорення), публікацію тез (підготовку матеріалів конференції) або виступ/и на конференції/ях без публікації/й, участь у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;
- 5 балів – за публікацію статті/ей у збірнику студентських наукових праць, перемога у I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;
- 10 балів – за публікацію статті (статей) у збірнику наукових праць, що входить до категорії Б, або призове місце на II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади;
- 15 балів – за перше місце на I етапі Всеукраїнської студентської олімпіади.

За умови представлення здобувачами вищої освіти документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), що засвідчують отримані результати та відповідають тематиці, обсягу та результатам навчання, які співпадають з ПРН ОК, здобувачі вищої освіти мають право одноразово отримати додаткові бали до семестрового оцінювання одного освітнього компонента:

- 10 балів при представленні документа із зазначенням прізвища та імені здобувача вищої освіти, мінімальною тривалістю 3 тижні/обсягом один кредит (30 годин); або який складається мінімум з трьох модулів і завершується тестом/тестами із зазначенням набраних балів не нижче 80% правильних відповідей.
- 5 балів при представленні документа із зазначенням прізвища та імені здобувача вищої освіти, мінімальною тривалістю 3 тижні/обсягом один кредит (30 годин); складається мінімум з трьох модулів і завершується тестом/тестами із зазначенням набраних балів не менше набраних 60% правильних відповідей.
- 1 бал при представленні документа із зазначенням прізвища та імені здобувача вищої, без складання тесту, тривалістю від 1 до 3 годин. Одному здобувачеві вищої освіти може бути зараховано не більше як три таких сертифікати, сумарною кількістю – три бали під час оцінювання одного ОК.

Підтвердження подається здобувачем вищої освіти викладачеві курсу не пізніше ніж за 10 днів до дати останнього заняття з ОК. При цьому здобувач вищої освіти у встановлені терміни подає заяву на ім'я проректора та долучає усі необхідні документи до розгляду. Матеріали розглядаються на засіданні Предметної комісії, створеної розпорядженням декана факультету відповідно до схвальної резолюції проректора з навчальної роботи та рекрутації з урахуванням Положення про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті ВНУ імені Лесі Українки (<https://bit.ly/3WUSIPu>).

Згідно встановленого порядку можуть бути визнаними результати навчання, які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають одному заліковому модулю в цілому (але не більше 6 кредитів за навчальний рік), так і його окремому змістовому модулю, темі (темам), які передбачені цим силабусом.

Якщо здобувач бере участь у програмі академічної мобільності та має можливість відвідувати подібний курс в іншому ЗВО, то, за умови підтвердження його складання, оцінка може бути перенесена. Процедура зарахування врегульована відповідним Положенням (<https://bit.ly/3W2ybXW>).

Політика щодо академічної доброчесності регулюється Кодексом академічної доброчесності ВНУ імені Лесі Українки (<https://bit.ly/3TeLFIF>) та Положенням про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній діяльності здобувачів вищої освіти і науково-педагогічних працівників Волинського національного університету імені Лесі Українки (<https://bit.ly/3RiOUFR>), згідно з якими здобувач зобов'язаний самостійно виконувати навчальні завдання, поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей), вказувати джерела, якими послуговувався, додавати їх опис до кожного виду роботи, не поширювати та не копіювати авторські матеріали, не вдаватися до обману та списування, повідомляти куратора академічної групи у разі виявлення порушень етики академічної доброчесності та випадків (само)плагіату, необ'єктивного оцінювання результатів роботи здобувачів чи/та хабарництва. Відповідальність за дотримання академічної доброчесності покладена як на викладачів, так і на здобувачів освіти.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. За практичні заняття здобувач вищої освіти може отримати максимальний бал 40. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Учасник освітнього процесу має дотримуватися навчальної етики, толерантно ставитися до всіх учасників процесу навчання, дотримуватися часових меж та лімітів навчального процесу.

У разі відсутності з поважної причини на лекційному занятті здобувач вищої освіти представляє конспект теми, яку вивчали на пропущеному занятті. За відсутності на практичному (семінарському) занятті знання здобувача вищої освіти оцінюють за результатами усного опитування по темі, що, зокрема, визначає рівень володіння тематичними термінами та ключовими поняттями.

Здобувач, який проходить підготовку з використанням елементів дуальної освіти, повинен чітко дотримуватися індивідуального плану відповідно до Положення про підготовку здобувачів освіти у ВНУ імені Лесі Українки з використанням елементів дуальної форми здобуття освіти (<https://bit.ly/40reOvf>). Знання, уміння, компетентності здобувачів оцінюються представниками підприємства (де здобувач набуває певної кваліфікації на основі договору) та викладачем університету.

Процедура оскарження результатів контрольних заходів. Здобувачі освіти мають право порушити будь-яке питання, яке стосується процедури проведення чи оцінювання контрольних заходів та очікувати, що воно буде розглянуто згідно із наперед визначеними процедурами у ЗВО (див. [Положення про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ВНУ імені Лесі Українки](#)).

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється лектором і може проводитись лише один раз згідно із розкладом проведення лекційних занять. Відсутність здобувача на модульній контрольній роботі оцінюється у "0" балів. Повторне складання підсумкового модульного контролю для здобувача можливе за умови його відсутності з поважної причини відповідно до графіка, затвердженого кафедрою практики англійської мови.

Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач вищої освіти за модульну контрольну роботу в межах змістового модуля, становить 30. Максимальна кількість балів, яку може набрати здобувач за усі види робіт підсумкового контролю, становить 60. Перескладання (без поважних причин) будь-яких видів підсумкових робіт, передбачених силабусом освітнього компонента, з метою підвищення підсумкової модульної оцінки не дозволяється.

Підсумковий контроль (екзамен) визначається в балах як сума поточних та підсумкових оцінок і фіксується у журналі після вивчення модуля. Якщо підсумкова оцінка (бали) з освітнього компонента є сумою поточних і підсумкових оцінок та становить не менше 75 балів, то, за згодою здобувача, вона може бути зарахована як підсумкова оцінка з освітнього компонента. Така оцінка виставляється у день проведення екзамену за умови обов'язкової присутності здобувача. У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг здобувач повинен скласти екзамен. При цьому бали, набрані здобувачем за результатами підсумкових видів робіт, анулюються. Структуру, питання та критерії оцінювання екзамену викладач повідомляє не пізніше, ніж за 2 тижні до початку заліково-екзаменаційної сесії. Здобувачі, які не склали екзамен, повинні перескласти його. Перескладання екзамену відбувається не більше двох разів: один раз – викладачеві, другий раз – комісії, яка створюється деканатом факультету.

Підсумковий контроль успішності здобувачів проводиться один раз на рік під час заліково-екзаменаційної сесії. Підсумковий рейтинговий бал оцінюється за 100-бальною шкалою. Набрана кількість балів записується в екзаменаційну відомість та індивідуальний навчальний план здобувача.

Перелік екзаменаційних питань:

1. Мовознавство як наука. Загальне мовознавство як наука та «Вступ до мовознавства» як навчальний курс. Мета та завдання курсу. Зв'язок з іншими науками.
2. Методи вивчення та опису мов.
3. Природа і функції мови. Критика ненаукових поглядів на мову. Мова і суспільство.
4. Мова як знакова система. Класифікація та властивості мовних знаків.
5. Загальна характеристика мов світу. Закономірності розвитку мов. Універсальні тенденції. Мовна інтеграція та диференціація.
6. Мова і мовлення. Об'єктивне і суб'єктивне в мові. Гіпотези та теорії походження мови в історії лінгвістики. Мислетворча роль мови.
7. Розвиток мови та діалектів в різні історичні епохи. Територіальна та соціальна диференціація мов.
8. Розвиток і функціонування мов у первісно-общинному, рабовласницькому і феодальному суспільстві.
9. Розвиток і функціонування мов у капіталістичному суспільстві. Поняття національної та літературної мов.

10. Розвиток і функціонування мов у тоталітарному соціалістичному суспільстві. Питання про перспективи розвитку мов у майбутньому.
11. Основні критерії визначення спорідненості мов. Генеалогічна класифікація мов. Типологічна класифікація мов. Індекс синтетичності Дж. Грінберга.
12. Поняття мовної здатності, діяльності, комунікації.
13. Система та структура. Типологічні характеристики мовної системи.
14. Основні рівні мовної системи, їх одиниці. Відношення між одиницями мовної системи. Науки, що вивчають систему мови.
15. Фонетика як наука про звуки людської мови. Фізико-акустичний аспект вивчення звуків мови.
16. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення звуків мови. Акустичні, артикуляційні та функціональні параметри звуків мови.
17. Фонологічний аспект вивчення звуків мови. Поняття про фонему. Варіанти фонем. Сильні та слабкі позиції фонем. Система фонем у сучасних мовах.
18. Класифікації звуків мови. Голосні та приголосні звуки.
19. Взаємодія звуків у процесі мовлення. Позиційні чергування звуків мови. Комбінаторні чергування звуків мови.
20. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. Історичні зміни у звуках мови. Поняття про звуковий закон.
21. Звукова мова та письмо. Основні етапи розвитку письма. Характеристика основних типів алфавітів.
22. Графіка і орфографія. Транслітерація і транскрипція.
23. Поняття лексики та лексикології. Слово як основна одиниця лексикології. Семантична структура слова.
24. Лексичне значення слова. Типи лексичного значення слова. Поняття про сему та семему. Компонентний аналіз слова.
25. Моносемія і полісемія. Синонімія, омонімія, антонімія, паронімія, тематичні класи слів.
26. Типи переносного значення слова. Типи та джерела омонімії. Шляхи збагачення лексики за рахунок власних ресурсів.
27. Шляхи збагачення лексики за рахунок інших мов. Історичні зміни у словниковому складі мови.
28. Лексика з погляду актуальності. Стилістичне розшарування словникового складу мови.
29. Історичні зміни словникового складу. Історична лексикологія.
30. Запозичена лексика. Різні шляхи і види лексичних запозичень.
31. Лексикографія. Типи словників. Принципи класифікації слів у словниках. Будова словникової статті.
32. Фразеологія. Фразеологічна система мови. Класифікація фразеологізмів.
33. Граматика як наука. Розділи граматики. Граматична будова мови.
34. Основні одиниці граматичної будови мови. Граматичне значення та граматична категорія. Граматичні категорії та способи їх вираження у різних мовах світу.
35. Морфема і словоформа. Класифікації морфем. Морфемна структура слова у різних мовах світу.
36. Граматичні класи слів. Принципи класифікації частин мови. Система частин мови у різних мовах світу.
37. Поняття граматичного значення. Єдність лексичного та граматичного значення в слові.
38. Синтетичні засоби вираження граматичного значення. Аналітичні засоби вираження

граматичного значення.

39. Поняття про синтаксис. Синтаксичні одиниці та зв'язки.

40. Словосполучення як одиниця синтаксису. Типи словосполучень.

41. Речення та його ознаки. Формальне та актуальне членування речення.

Критерії оцінювання знань здобувачів на екзамені

Екзамен складається з двох частин: 1) написання підсумкового тесту (максимум – 30 балів: 1 бал за кожне з 30 тестових завдань) та 2) усна відповідь (максимум – 30 балів).

В оцінці знань здобувачів враховується:

- 1) достатність обсягу відповіді (повна, недостатньо повна, неповна);
- 2) обізнаність з основними поняттями, принципами, законами, правилами навчальної дисципліни;
- 3) логічність викладу матеріалу;
- 4) обґрунтованість власних міркувань;
- 5) уміння інтегрувати та диференціювати знання теоретичного матеріалу та застосовувати їх при виконанні практичних завдань.

Відповідь вважається *повною (30 балів)*, якщо студент повністю оволодів матеріалом, обізнаний з усіма поняттями і термінами навчального курсу і адекватно оперує ними під час відповідей на поставлені питання, а також посилається на наукові дослідження з освітнього компонента, ознайомлений зі спеціальною літературою; демонструє здатність аналізувати факти, аргументувати власні судження теоретичними і фактичними положеннями, підсумувати сказане висновками.

Відповідь вважається *недостатньо повною (20 балів)* за умов непоганого володіння знаннями з навчального предмету. Відповідь здобувача має бути правильною і обґрунтованою. Здобувач повинен продемонструвати знання теоретичного матеріалу, навички самостійної навчально-пізнавальної діяльності, здатність викладати матеріал в певній логічній послідовності. Допускаються незначні помилки, які не впливають на загальне розуміння викладеного матеріалу.

Відповідь вважається *неповною (10 балів)*, якщо продемонстровані знання з освітнього компонента носять фрагментарний і поверхневий характер. Теоретичні і фактичні знання відтворюються репродуктивно, без глибокого осмислення, аналізу, порівняння, узагальнення. Здобувач обізнаний з літературними джерелами з ОК, але не може дати достатньо критичної їх оцінки; допускає суттєві помилки, які порушують логіку викладення матеріалу.

Екзамен вважається *нескладеним* за умов неправильної або неповної відповіді, яка свідчить про нерозуміння поставленого завдання. Здобувач не володіє понятійно-категоріальним апаратом, необізнаний з літературою з ОК і допускає грубі помилки у викладенні матеріалу.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90-100	Відмінно	A	відмінне виконання
82-89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75-81	Добре	C	загалом хороша робота
67-74	Задовільно	D	непогано
60-66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1-59	Незадовільно	FX	необхідне перескладання

VII. Рекомендована література

Основний перелік:

1. Бацевич Ф. С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень. К. : Академія, 2008. 240 с.
2. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : короткий нарис : навч. посібник. К. : Вища шк., 2006. 144 с.
3. Вступ до мовознавства: Підручник /За ред. І.О. Голубовської. К.: ВЦ «Академія», 2016.
4. Карпенко Ю. О. Вступ до мовознавства : підручник. 2-е вид., стер. К. : Академія, 2009. 336 с.
5. Кійко Ю. Є., Агапій А. П., Мельник Ю. Й. Вступ до мовознавства: практикум. Чернівці : Чернівецький університет, 2021. 176 с.
6. Левицький А.Е., Сингаївська А.В., Славова Л.Л. Вступ до мовознавства: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 104 с.
7. Монжалеї Т. К. Вступ до мовознавства: навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2019. 183 с.
8. Селіванова О. О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики: аналітичний огляд : навч. посібник. К. : Фітосоціоцентр, 1999. 148 с.

Додатковий перелік:

1. Бацевич Ф. С., Сваричевська Л. Ю. Тестові завдання до курсу «Вступ до мовознавства». Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004.
2. Гонтарук Л.В. Науково-методичні рекомендації до «Вступу до мовознавства». Львів, 2015.

Словники, енциклопедії:

1. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. К., 1985.
2. Левицький Ю.М. Мови світу: енциклопедичний довідник. Львів, 1998.
3. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2010.
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006.
5. Українська мова: енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. ім.О.О.Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004.